

RED RIJEČI U REČENICI

(str. 51. – 57.)

Red riječi u rečenici je **redosljed nizanja rečeničnih dijelova**.

U hrvatskom je standardnom jeziku red riječi s gramatičkog stajališta razmjerno slobodan.

Sve su ove rečenice gramatički ispravne:

Kraljica uzme ogledalo.

Kraljica ogledalo uzme.

Uzme kraljica ogledalo.

Uzme ogledalo kraljica.

Ogledalo uzme kraljica.

Ogledalo kraljica uzme.

Red riječi u rečenici može biti:

1. **stilski neobilježen** (gramatički, osnovni običan, neutralan)
2. **stilski obilježen** (odstupa od uobičajenog)
3. **obavezan** (automatizirani red riječi)

Stilski neobilježen red riječi u rečenici

Kraljica uzme ogledalo.

S - P - O

stilski neobilježen red riječi
(neutralan, uobičajen, normalan)

Subjekt se nalazi na **1. mjestu**, **predikat** na **2.**, **objekt** na **3.**

S P O

Poštar nosi pismo.

Priložna oznaka u stilski neobilježenom redu može doći **ispred** i **iza** predikata:

Ivan je pozorno slušao učiteljicu.

Ivan je slušao učiteljicu pozorno.

Atribut u stilski neobilježenom redu riječi

a) **pridjevski** atribut je **ispred** imenice (*Gledao je **crvene** krovove kuća.*)

b) **imenički** atribut je **iza** imenice koja mu otvara mjesto (*Voli gledati filmove **za djecu**.*)

Apozicija je ispred imenice koju dopunjava.

Djevojčica Klara žuri u školu.

Slastičar Janko i kuhar Miro pripremili su objed za pamćenje.

Janičin svekar je upao u grob.
Janičin svekar upao je u grob.
Janičin je svekar upao u grob.

Ako uz rečenični subjekt stoji atribut ili apozicija, zanaglasnica može stajati iza glavnoga glagola u predikatu ili na drugome mjestu u rečenici.

Stilski obilježen red riječi u rečenici

- red riječi u odstupa od uobičajenoga, izražajno neutralnoga reda riječi u rečenici
- otkriva se odnos autora prema izrečenome
- često je izražajno sredstvo u knjiženoumjetničkim tekstovima → **inverzija**

Ogledalo uzme kraljica.
O - P - S
Uzme ogledalo kraljica.
P - O - S

stilski obilježen red riječi
(obrnut, pjesnički)

Primjeri:

O P S
Kišu osluškuje Ivana.

PON P S O at.
Mirno osluškuje Ivana kišu jesensku.

Obvezan (automatizirani) red riječi

Obavezan automatizirani red riječi u rečenici vrijedi za **nenaglašene riječi** – bez obzira je li red riječi u rečenici stilski **obilježen** ili **neobilježen**.

Nenaglasnice iz intonacijskih razloga ulaze u **naglasne cjeline** s naglašenim riječima i to:

- a) **iza** prednaglasnice
- b) **ispred** prednaglasnice *sebe*

Zanaglasnice (enklitike) su: a) glagolske: *sam, si, je, smo, ste, su, bih, bi..., ću, ćeš, će...*

b) zamjениčke: *me, mi, ti, te, ga, mu, je, se*

c) čestica *li*

Prednaglasnice (proklitike) su:

a) **niječnica** *ne*

b) neki **prijedlozi** i **veznici**: *u, o, na, po zbog, među, prema, umjesto, između...;*
a, i, ni, da, kad (*kad* može biti i naglašen)

Prednaglasnice ne mogu biti na kraju rečenice, već dolaze **ispred naglašene riječi**.

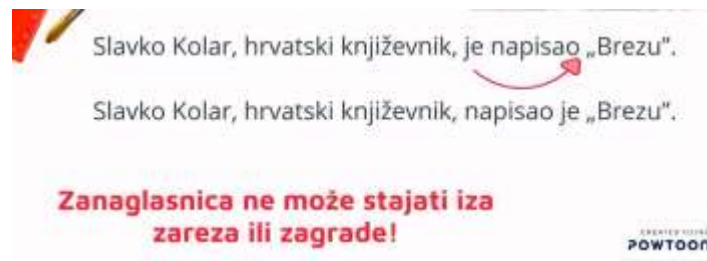
~~*Gledao je vrata u.*~~

Gledao je u vrata.

Zanaglasnice ne mogu stajati na početku rečenice. U pravilu dolaze **iza prve naglašene riječi**.

~~*Se Ivana sunčala.*~~

Ivana se sunčala.

Prijedlozi se smještaju između dijelova neodređenih zamjenica složenih s **ni-** i **i-**

itko – i s kim

nitko – ni s kim